

Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Przemoc i agresja

Co powinieneś wiedzieć?

Zjawisko przemocy i agresji wśród dzieci i młodzieży to problem społeczny, z którym młodzi ludzie mogą spotkać się zarówno w środowisku szkolnym, jak również w miejscu spędzania czasu wolnego, np. na boisku, podwórku czy też w miejscu zamieszkania. Ograniczenie skali tych patologicznych zjawisk wymaga ścisłej współpracy między uczniem, rodzicem, nauczycielem i policjantem. Działając razem, możemy być skuteczniejsi!

Przemoc rówieśnicza jest najczęściej doświadczaną przez dzieci i młodzież kategorią wiktyimizacji (Włodarczyk, Makaruk, 2013). Może do niej dochodzić w szkole, w drodze do lub ze szkoły, za pośrednictwem internetu lub telefonu komórkowego (Komendant-Brodowska, 2014), ale także w kontekście pozaszkolnym, gdy do przemocy dochodzi ze strony rodzeństwa lub osób obcych.

Zjawisko przemocy rówieśniczej jest warunkowane przez wiele czynników. Mogą być to indywidualne cechy ofiary i sprawcy, takie jak m.in. płeć. Wiele badań pokazuje, że wśród ofiar przemocy rówieśniczej przeważają chłopcy. Są oni też znacznie częściej sprawcami przemocy fizycznej (Pyżalski, 2015) i dopuszczają się bardziej brutalnych czynów niż dziewczyny (Chmura-Rutkowska, 2012), które z kolei częściej angażują się w przemoc relacyjną (Pyżalski, 2014).

Przemoc rówieśnicza to m.in.: przezywanie, dogadywanie, ośmieszanie, wykluczenie z grupy, ignorowanie, nastawianie innych przeciwko osobie, pobicie, kopanie, popychania, szarpanie, kradzież, niszczenie przedmiotów, złośliwe SMS-y, e-maile, wpisy w serwisie społecznościowym, umieszczanie w internecie zdjęć lub filmów ośmieszających ofiarę.

Przemoc rówieśnicza a prawo

Przemoc rówieśnicza jako przestępstwo to przede wszystkim: groźby, szantaż, zniewagi, zniesławienie, pobicia, zmuszania do wykonania określonych czynności, niszczenie rzeczy, kradzież, rozbój czy przemoc seksualna.

Przemoc rówieśnicza jako wykroczenie to przede wszystkim niszczenie lub kradzież rzeczy o wartości poniżej czwartej części minimalnego wynagrodzenia (około 500 zł).

Pamiętaj:

- nie chwal się posiadaniem rzeczy wartościowych, takich jak telefon komórkowy, drogi zegarek, odtwarzacz mp3, pieniądze; gdyż mogą one wzbudzać zazdrość i stać się przedmiotem kradzieży; staraj się nie przynosić do szkoły wartościowych przedmiotów;
- nie noś kluczy do mieszkania w widocznym miejscu;
- zachowaj szczególną ostrożność wobec osób, które znane są z używania przemocy wobec innych; postaraj się unikać miejsc, w których mógłbyś zostać zaatakowany, zaczepiony, szarpany; jeśli jesteś szykanowany przez kolegów lub koleżanki z klasy, zgłoś to jak najszybciej osobom dorosłym: nauczycielom, wychowawcy, rodzicom;
- w sytuacji tzw. zaczepki ze strony rówieśników nie podejmuj rozmowy, dyskusji, nie angażuj się w sprzeczki; staraj się przebywać w większej grupie osób, na których pomoc możesz liczyć;
- jeżeli zostaniesz napadnięty, natychmiast powiadom o tym fakcie Policję; upływający czas działa na korzyść sprawców;
- w przypadku, gdy ktoś nalega, żebyś oddał mu swoje pieniądze lub rzecz należąca do Ciebie i grozi Ci pobiciem, daj mu to i natychmiast poinformuj o zaistniałym fakcie rodziców, nauczyciela lub Policję;
- jeśli nie jest to konieczne, staraj się nie wracać do domu samotnie w godzinach wieczornych i nocnych; staraj się po zmierzchu być w miejscach bezpiecznych i oświetlonych, informuj rodziców o miejscu zabawy i czasie powrotu do domu; w każdym przypadku, gdy ktoś groźąc Ci, zmusza Cię do zrobienia czegoś, co uważasz za złe, poinformuj o tym dorosłych.

Gdzie szukać pomocy w sytuacji zagrożenia przemocą rówieśniczą:

- **Poradnie psychologiczno-pedagogiczne,**
- **Policja,**
- **800 100 100 - telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci,**
- **116 111 - telefon zaufania dla dzieci i młodzieży,**
- **800 12 12 12 - dziecięcy telefon zaufania rzecznika praw dziecka.**

Przestępczość wśród dzieci i młodzieży

Zgodnie z art. 1 § 2 pkt 2 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich z 26 października 1982r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 969) przez czyn karalny rozumie się czyn zabroniony przez ustawę jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe oraz wskazane niektóre wykroczenia. Chodzi zatem o przestępstwa określone w kodeksie karnym, kodeksie karnym skarbowym oraz tzw. przestępstwa pozakodeksowe wskazane w innych ustawach.

Zasady odpowiedzialności karnej za popełnienie przestępstwa, wykroczenia oraz czynu karalnego są różne w zależności od wieku sprawcy:

- uczeń przed ukończeniem 13. roku życia dopuszcza się czynu zabronionego – sąd traktuje popełnienie takiego czynu wyłącznie jako przejaw demoralizacji i może zastosować jedynie środki przewidziane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- uczeń między 13. a 17. rokiem życia dopuszcza się czynu zabronionego – co do zasady sąd stosuje środki przewidziane w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich

W stosunku do nieletniego popełniającego czyn karalny sąd rodzinny może:

- udzielić upomnienia,
- zobowiązać go do określonego zachowania, w szczególności do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia przez niego w odpowiednich zajęciach o charakterze terapeutycznym lub szkoleniowym,
- do zaniechania używania przez niego alkoholu lub innego środka odurzającego, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach.
- ustanowić nad nim nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekunów,
- ustanowić nad nim nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji lub osoby udzielającej poręczenia za nieletniego,
- zastosować nad nim nadzór kuratora,
- skierować go do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją,
- orzec zakaz prowadzenia przez niego pojazdów (również brak możliwości uzyskania uprawnień do prowadzenia pojazdów),
- orzec przepadek rzeczy uzyskanych przez niego w związku z popełnieniem czynu karalnego,
- orzec umieszczenie go w rodzinie zastępczej, w odpowiedniej placówce opiekuńczo-wychowawczej albo ośrodka szkolno-wychowawczym,
- orzec umieszczenie go w zakładzie poprawczym – ale w zasadzie tylko wtedy, gdy nieletni dopuścił się czynu karalnego, jeżeli przemawiają za tym wysoki stopień demoralizacji nieletniego okoliczności i charakter czynu, zwłaszcza gdy inne środki okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego,
- może także zobowiązać rodziców lub opiekunów nieletniego do poprawy jego warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych, a także do ścisłej współpracy ze szkołą, poradnią, zakładem pracy, w którym nieletni jest zatrudniony, lekarzem lub zakładem leczniczym. Może także zobowiązać rodziców lub opiekunów do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przez nieletniego.

Warto pamiętać, że w sprawie nieletniego sąd musi kierować się przede wszystkim jego dobrem, dążąc do osiągnięcia korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu się nieletniego oraz zmierzając w miarę potrzeby do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekunów ich obowiązków wobec nieletniego, uwzględniając przy tym interes społeczny. W postępowaniu z nieletnimi sąd bierze pod uwagę jego osobowość, w szczególności wiek, stan zdrowia, stopień rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru, a także zachowanie się oraz przyczyny i stopień demoralizacji, charakter środowiska oraz warunki wychowania nieletniego.

Jak przeciwdziałać – porady dla rodziców i nauczycieli

Pamiętaj:

- pilnuj, aby dziecko nie bawiło się w miejscach odosobnionych – rodzice powinni wiedzieć, gdzie, z kim i w jaki sposób ich dziecko spędza czas wolny. Czy wiesz, jakie zainteresowania, hobby ma Twoje dziecko? Rozmawiaj z nim na ten temat! W miarę możliwości warto również zadbać o to, by dziecko miało zorganizowany i właściwie zagospodarowany czas wolny po zajęciach w szkole czy przedszkolu;
- dziecko musi wiedzieć, że gdy jest w niebezpieczeństwie, ma prawo bronić się wszystkimi dostępnymi sposobami – naucz dziecko, że w sytuacji zagrożenia jego bezpieczeństwa, a w szczególności jego intymności, powinno walczyć o siebie, o swoje prawa. **Ma prawo, a wręcz powinno** wzywać pomocy, krzyczeć, gryźć, kłamać, kopać, płakać - wszystkie możliwe do zastosowania przez dziecko sposoby obrony są wskazane i niezbędne;
- pamiętaj, że w sytuacji pobicia dziecka, wyłudzenia pieniędzy itp., należy niezwłocznie zwrócić się o pomoc do Policji;
- nie zwlekaj ze zgłoszeniem zdarzenia! Czas w tym przypadku jest bardzo istotny - dziecko jest w stanie odtworzyć najwięcej szczegółów zdarzenia zaraz po incydencie;
- naucz dziecko asertywności, by mówiło **NIE** w sytuacjach, które wydają mu się podejrzane. Dziecko powinno wiedzieć, kiedy, komu i w jakiej sytuacji należy powiedzieć NIE - nie może czuć się winne czy niegrzeczne, gdy stanowczo odmawia dorosłym w określonych sytuacjach. Poczucie bezpieczeństwa powinno być dla dziecka jedną z najistotniejszych wartości.

Dobre rady

- Ścisła, bieżąca współpraca rodziców, nauczycieli i Policji (specjalistów ds. nieletnich) korzystnie wpływa na poczucie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.
- Naucz dziecko asertywności, wiary we własną wartość, zapewnij je o swojej pomocy w sytuacjach najbardziej dla niego problemowych.
- Nie unikaj rozmów na jakikolwiek temat, choćby był dla ciebie najbardziej prozaiczny; rozmowa buduje pozytywne relacje rodzic – dziecko.
- Staraj się być nie tylko „mówcą”, ale również „czynnym słuchaczem”;
- Rozmawiaj o zagrożeniach i sposobach unikania sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa. Ograniczanie niekorzystnych zjawisk występujących w środowiskach młodzieżowych powinno odbywać się przy możliwie maksymalnym zaangażowaniu wszystkich instytucji państwowych i innych podmiotów odpowiedzialnych za wychowanie młodego pokolenia.